

UNIVERZITET U BEOGRADU
GRAĐEVINSKI FAKULTET

Vladana N. Rajaković-Ognjanović

KVALITET VODA

FIZIČKOHEMIJSKE OSNOVE
SA ODABRANIM ZADACIMA

Beograd, 2023.

UNIVERZITET U BEOGRADU
GRAĐEVINSKI FAKULTET

**KVALITET VODA
FIZIČKOHEMIJSKE OSNOVE SA
ODABRANIM ZADACIMA**

Vladana N. Rajaković-Ognjanović

Beograd, 2023

Dr Vladana Rajaković-Ognjanović, dipl.inž.tehnol.

Vanredni profesor Građevinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

**KVALITET VODE
TEORIJSKE OSNOVE SA ODABRANIM ZADACIMA**

Izdavač:

Univerzitet u Beogradu - Građevinski fakultet
Beograd, Bulevar Kralja Aleksandra 73

Recenzenti:

Dr Vladimir Pavićević, dipl. inž.

Vanredni profesor Tehnološko-metalurškog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Dr Zorana Naunović, dipl. inž.

Vanredni profesor Građevinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Dr Tatjana Vulić, dipl. inž.

Redovni profesor Tehnološkog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu

Glavni i odgovorni urednik:

Dr Vlada Kuzmanović, dipl. inž. grad.,

Redovni profesor Građevinskog fakulteta Univerziteta u Beogradu

Dekan GF

Štampa:

Razvojno-istraživački centar grafičkog inženjerstva TMF-a, Karnegijeva 4, 11120 Beograd

Tiraž: 100

CIP - Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд

543.3(075.8)

РАЈАКОВИЋ-ОГЊАНОВИЋ, Владана, 1975-

Kvalitet vode : fizičkohemiske osnove sa odabranim zadacima /

Vladana N.Rajković-Ognjanović

Beograd, Univerzitet u Beogradu, Građevinski fakultet, 2023

(Beograd : Razvojno-istraživački centar grafičkog inženjerstva TMF-a)

146 str.:graf. prikazi, tabele

24 cm

Tiraž 100

Rečnik pojmove: str. 128-133

Bibliografija: str. 134

ISBN 978-86-7518-236-8

a)Вода - Хемијска анализа

COBISS.SR-ID 122537737

Sadržaj

Predgovor	
I. Voda, osnovni pojmovi	1
I.1 Priroda vode	1
I.2 Pregled osnovnih veličina za definisanje sastava rastvora	6
I.2.1 Koncentracija	8
I.3 ZADACI I PRIMERI	13
II. Osnovni tipovi reakcija u vodama	21
II.1 Hemijske ravnoteže	21
II.1.1 Aktivnost jona.....	21
II.1.2 Stepen disocijacije	22
II.1.3 Konstante ravnoteže	23
II.1.4 Vrste konstanti	25
II.2 ZADACI I PRIMERI.....	27
III. Ravnoteže u rastvorima kiselina i baza	29
III.1 Teorija elektrolitičke disocijacije.....	29
III.2 Protolitička teorija	31
III.3 Jačina kiselina i baza	33
III.3.1 Jake kiseline i baze	34
III.3.2 Slabe kiseline i baze	38
III.3.3 pH vrednost	41
III.3.4 Voda kao kiselina i baza - autoprotoliza vode	45
III.4 PRIMERI I ZADACI.....	47
IV Ravnoteže u redoks sistemima	56
IV.1 Izračunavanje karakterističnih veličina redoks reakcija pomoću Nernstove jednačine.....	58
IV.2 Izračunavanje elektrohemijских potencijala	58
IV.3 PRIMERI I ZADACI	59
V. Heterogene ravnoteže - Ravnoteže u rastvorima teško rastvorljivih soli	69
V.1 ZADACI I PRIMERI	69
V.1.1 Odnos rastvorljivosti i proizvoda rastvorljivosti	69
V.1.2 Taloženje teško rastvorljivih taloga	70
V.1.3 Uticaji na rastvorljivost	72
VI. Termodynamičke osnove hemijskih reakcija	77
VI.1 Entalpija.....	78
VI.2 Entropija	79
VI.3 Slobodna energija	80
VI.4 PRIMERI I ZADACI	84
VI.5 Konstanta reakcije, Q	84
VI.6 Uticaj temperature na ravnotežu hemijskih reakcija	92
VII. Kinetika	94
VII.1 Mehanizam, molekularnost i brzina hemijske reakcije.....	98

VII.2 Elementarne reakcije	100
VII.3 Izrazi za brzinu hemijskih reakcija	102
VII.4 PRIMERI I ZADACI	106
VII.5 Uticaj temperature na brzinu hemijskih reakcija	114
VIII REČNIK POJMOVA.....	129
IX Literatura	135
X Prilozi.....	136
Tabela 1 Relativne atomske mase elemenata	136
Tabela 2 Konstante disocijacije (protolize) kiselina i baza (na 20°C).....	138
Tabela 3 Proizvodi rastvorljivosti teško rastvornih elektrolita (na 25 °C)	139
Tabela 4 Standardni elektrodni potencijali nekih elektrohemihskih reakcija u vodenim rastvorima (na 25 °C)	141
XI Primeri ispita	144

PREDGOVOR

Ova knjiga, Kvalitet voda fizičkohemijske osnove sa odabranim zadacima, nastala je kao prirodna potreba za udžbenikom koji predstavlja osnovu za rad na predmetu Kvalitet voda koji slušaju studenti treće godine Hidrograđevinskog smera, Građevinskog fakulteta, Univerziteta u Beogradu.

Ovom knjigom, uz prethodno izdat Laboratorijski praktikuma sa teorijskim osnovama, Beograd, GRF, 2011, zaokružuje se celina potrebna za savladavanje programa predmeta Kvalitet vode. Uz teorijske pojmove i proračune koji se obrađuju na predavanjima i vežbama, ovaj udžbenik predstavlja dragocen materijal za učenje. Knjiga predstavlja rezultat višegodišnjeg iskustva i rada na oblikovanju i unapređivanju programa predavanja i vežbi iz predmeta Kvalitet voda.

U knjizi su obrađene osnovne fizičkohemijske karakteristike vode, dat je pregled osnovnih veličina za definisanje sastava vodenih rastvora i osnovnih tipova reakcija u vodi. Definisane su hemijske ravnoteže u vodi: ravnoteže u rastvorima kiselina i baza, ravnoteže u redoks sistemima, heterogene ravnoteže, kao i termodinamičke i kinetičke osnove hemijskih reakcija u vodi. Svako poglavlje prati odabrana grupa računskih zadataka kojima se produbljuje i proverava znanje o kvalitetu voda.

Knjiga je prvenstveno prilagođena nastavnim potrebama predmeta Kvalitet voda, treće godine osnovnih studija Građevinskog fakulteta, ali se može koristiti i na drugim fakultetima i smerovima koji imaju u fokusu kvalitet vode.

Knjiga, pored osnovnih poglavlja sadrži i korisne celine: rečnik osnovnih pojmoveva, korišćenu literaturu i priloge sa tabelama (relativne atomske mase elemenata, konstante disocijacije-protolize kiselina i baza, proizvode rastvorljivosti teško rastvornih elektrolita, standardne elektrodne potencijale elektrohemijских reakcija u vodenim rastvorima).

Ovo izdanje predstavlja prvo štampano izdanje. Više od 70% teksta iz ovog prvog izdanja, objavljivano je uskcesivno na internetu i široki krug korisnika imao je pristup materijalima za nastavu i računske vežbe iz Kvaliteta voda. Unapred se zahvaljujem korisnicima ovog udžbenika na svim primedbama i sugestijama, koje će biti razmotrene i uključene u naredno izdanje.

Na kraju, neophodno je naglasiti da se autor ove knjige iskreno nada da će studenti pored napornog rada uživati u dobrim rezultatima i primetnom napretku u sticanju teorijskog i praktičnog znanja u oblasti kvaliteta voda.

Dr Vladana Rajaković-Ognjanović
Beograd, 2023.

